

Наказом НКВС Української РСР № 0052 від 26 березня 1945 р. новостворені підрозділи бердичівського табору №112 отримали штати особового складу. Зокрема, штатна чисельність табірних відділень №№ 3 і 5 (лімітом по 1000 бранців кожне) становила 29 посад. Штати 4-го табірної відділення (ліміт 2000 осіб) склали 43 посади. Із них: адміністрація табору - 8 посад; група обліку, виробнича група - 4; група режиму та охорони - 19; санітарна група - 2; амбулаторія - 2; лазарет (ЗО ліжок) - 6; дезінфектор - 1 [19, арк. 189-191]. Штати оперативних відділів і вахтерський склад табірних відділень визначалися окремо, у травні-липні 1945 р. мережа табірних відділень стаціонарного виробничого табору для військовополонених № 112 НКВС СРСР у Бердичеві зазнає подальшого розширення. Проте ці організаційно-структурні зміни відбуватимуться вже в нових, повоєнних, умовах.

Таким чином, станом на 1 травня 1945 р. органи УПВІ НКВС СРСР розгорнули в складі Бердичівського табору для військовополонених 5 табірних відділень із загальним лімітним наповненням контингенту 11500 бранців. Через високий рівень захворюваності та смертності в бранців взимку-навесні 1944-1945 рр. їх трудове використання не могло бути ефективним.

Література:

1. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі - ЦДАГО України), ф. 1, оп. 23, ч. 1, спр. 982, 13 арк.
2. ЦДАГО України, ф. 1, оп. 23, спр. 1830, 77 арк.
3. Галузевий державний архів Міністерства внутрішніх справ України (далі - ГДА МВС України), ф. 45, оп. 1, спр. 123, 123 прим.
4. ГДА МВС України, ф. 45, оп. 1, спр. 135, 131 прим.
5. ГДА МВС України, ф. 45, оп. 1, спр. 82, 246 арк.
6. Государственный архив Российской Федерации, ф. 9401, оп. 1а, д. 2225, лл. 89-93.
7. Алексеева-Процюк Д.О. Використання праці іноземних військовополонених та інтернованих на території України (1939-1953): нормативно-правові та організаційні засади [Текст]: [монографія] / Д.О. Алексеева-Процюк - К.: Національна академія внутрішніх справ України, 2011. - 240 с
8. Потильчак О.В. Радянський військовий полон та інтернування в Україні (1939-1954): Монографія / О.В. Потильчак. - К.: Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова, 2004. - 482 с
9. Потильчак О. Організація мережі радянських режимних установ для військовополонених на Житомирщині (вересень 1944-го - травень 1945 рр.): структура та дислокація таборів / О.В. Потильчак // Матеріали V Волинської міжнародної історико-краєзнавчої конференції (м. Житомир, 9-10 листопада 2012 Р): Збірник наукових праць. - Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. - О 207-210.
10. Чайковский А.С. Плен. За чужие и свои грехи (Военнопленные и интернированные в Украине 1939-1953 гг.): Монография / А.С. Чайковский. - К.: Парламентское издательство, 2002. - 503 с.

Антон Сичевський
(м. Житомир)

**ГРОМАДА СТАРООБРЯДЦІВ-ПОПІВЦІВ СЕЛА ЖЕЛЕЗНЯКИ
ТРОЯНІВСЬКОГО РАЙОНУ ЖИТОМИРЩИНИ У 1945-1949 РР.**

Громада старообрядців Древлеправославної церкви Білокриницької ієрархії (офіційна назва з 1988 р. - Російська Православна Старообрядницька Церква [1]) полівської гілки старообрядництва, сформувалася у с. Железняки Троянівського району Житомирської області ще у XIX ст., відтоді як віруючими було побудовано церкву в 1875 р. [2, арк.4-5]. За переказами, їхні предки прибули на Житомирщину з замосковських місцевостей, з м. Рильська і Гуслиць [2, арк. 1].

Зі звільненням території Житомирщини від нацистської окупації відбувався процес адаптації релігійних громад до відновлених умов радянської дійсності.

25 березня 1945 р. у с. Железняки (пізніше - с. Залізник) відбулося організаційне зібрання «двадцятки» засновників старообрядницької громади, на якому було обрано 5 членів керівництва і членів ревізійної комісії громади [3, арк.1; 4, арк.3-3зв]. До «п'ятірки» керівництва громадою входили Васильєв А.Ф., Подакін А.А., Подакін З.А., Подакін П.А., Подакін Ф.І., а членами ревкомісії були Кривошеєв Н.Ф., Кузьменко Т.П., Наумов К.А. [4, арк.10-11].

30 березня 1945 р. Троянівська райрада депутатів трудящих уклала з старообрядницькою громадою типовий договір про пердачу у безстрокове і безкоштовне користування одноповерхового дерев'яного будинку для молитовних цілей [4, арк.5-6]. Під молитовний будинок общині було передано її колишне приміщення, яке до Великої Вітчизняної війни використовувалося, як сільський клуб [3, арк.1-2].

4 квітня 1945 р. уповноважений Ради у справах релігійних культів (далі - РСРК) при РНК СРСР по Житомирській області Щербakov Є.Ф. зареєстрував старообрядницьку громаду Білокриницької згоди у с. Железняки, її виконавчий орган і ревкомісію [4, арк.20-21], а 11 квітня уповноважений зареєстрував Глазова А.Л. священиком старообрядницької громади [5, арк. 1].

Про священика громади відомо, що він народився 4 січня 1875 р. в с. Краснянка Тиврівського району Вінницької області. У 1919 р. був обраний псаломщиком у с. Ново-Шура Тульчинського району Вінницької області. 21 листопада 1927 р. прийняв висвячування у священика в Куренівському старообрядницькому чоловічому монастирі Чечельницького району Вінницької області єпископом Веніаміном у Свято-Покровську церкву с. Железняки. Після закриття церкви у с. Железняки в 1936 р. працював у м. Житомирі до 1940 р. у квартчастині військового гарнізону. Під час окупації був священиком, 15 серпня 1941 р. повернувся в с. Железняки і проводив богослужіння [5, арк.2-3зв]. Глазов А.Л. був священиком железняківської громади до початку липня 1946 р. [6, арк.1].

3 11 жовтня 1946 р. священиком у громаді був Селєзньов П.І. [7, арк.4-7]. Він народився у 1880 р. в с. Борскові Вінницької області. У 1907 р. в м. Одесі був рукопокладений єпископом Кирилом Політовим в священика с Курники Вінницької області. У 1914-1931 рр. служив в м. Брацлава Вінницької області, а потім був переведений в с. Піліпи Боровські Чернавецького району Вінницької області, де служив до 1937 р. З 1941 р. священнодіяв в м. Гайсині Вінницької області і у Вінниці до 1946 р. [7, арк.2-3].

З 1 січня до 1 жовтня 1946 р. у Свято-Покровській громаді с. Железняки народилося 3 особи, уклала шлюб 1 пара, померло 2 осіб [2, арк.3].

20 листопада 1946 р. обласний уповноважений РСРК зареєстрував Коверзневa Г.І. уставщиком-псаломщиком старообрядницької церкви с. Железняки [6, арк.4]. Коверзнев Г.І. був обраний громадою на цю посаду ще у липні 1946 р. [6, арк.1-2зв]. Він народився в 1862 р. у м. Жидра Калужької області. Попередньо він був уставщиком в старообрядницькій церкві у м. Черкасах, а під час німецької окупації служив сторожем при старообрядницькій церкві у м. Вінниці [6, арк.6].

У 1946 р. за статево-віковим складом віруючі Свято-Покровської громади с. Железняки поділялися так: чоловіки 18-30 р. - 9 осіб, 30-40 р. - 15, 40-50 р. - 11, 50-60 р. - 30; жінки 18-30 р. - 16, 30-40 р. - 22, 40-50 р. - 9, від 50 р. - 48. Всього нараховувалося 160 вірян: чоловіків - 65, жінок - 95 [2, арк.4-5].

У квітні 1947 р. Коверзнев Г.І. полишив громаду і переїхав у Вінницю [3, арк.4-4зв].

З 1 січня 1947 по 1 жовтня 1947 р. у железняківській громаді народилося 3 особи, було укладено 2 шлюби, померло 3 особи.

У 1948 р. у железняківській громаді було охрещено 5 осіб, проведено 1 вінчання, 2 осіб померло, сповідалося 33 особи [3, арк.5-6].

У 1949 р. Селєзньов П.І. просив обласного уповноваженого РСРК сприяти старообрядницькій громаді с. Железняки у питанні передачі їй колишнього церковного приміщення, розташованого в одному дворі з молитовним будинком, у якому знаходилася сільська рада і в одній кімнаті - клуб.

Такі прохання священика спричинили до того, що обласний уповноважений РСРК заборонив священику обслуговувати громаду [3, арк.1-2; 8, арк.1], а виконком Троянівської райради депутатів трудящих 13 серпня 1949 р. постановив церковне приміщення старообрядців передати сільраді для використання під клуб [9, арк.4]. У постанові виконкому було вказано, що старообрядці «систематично проводять свої релігійні обряди, чим ускладнюють сільській раді проводити в життя заходи нашої Комуністичної партії та уряду» [9, арк.3].

З 1949 р. громада фактично припинила своє існування, а частина віруючих стала прихожанами старообрядницької Благовіщенської церкви у м. Житомирі. В подальшому старообрядці с. Железняки так і не змогли відновити офіційну діяльність своєї громади.

Література:

1. Древлеправославная Церковь в XX веке // Русская Православная Старообрядческая Церковь (официальный сайт Московской Митрополии). - Электронный ресурс. - Режим доступа: <http://rpcc.ru/history/kratkaya-istoriya-staroobryadchestva/drevlepravoslavnaya-tserkov-v-hh-veke>
2. Держархів Житомирської області (далі - Держархів Житомирської обл.), ф. р-6630, оп. 1, спр. 35.
3. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 34.
4. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 26.
5. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 27.
6. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 38.
7. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 33.
8. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 45.
9. Держархів Житомирської обл., ф. р-6630, оп. 1, спр. 49.